

rs min
in het
it reis-
dat we
en kijk
aan
olk en
ardour

e met
apbloei
gaden-
van
menen,
u band
onder
kt, dat
weinig
r, dan
n met
en zul-
erleide
maakt
nisme.
rs van
it ons
mede-
inisme
an dat
Dr. J.
d, wel
tolken
en we
erde
ond in

bruari.
Bond
apest,
al van
vigen;
zamen
winter
andere
ovige
e voor
rin te
0 kilo-
nd om

1915
altijd

n Pri-
genen,
ne af
roepen

loopen
n veel-
n ge-
ultige-
Daarna
ver de
chield
eschie-
mie te
over:
an de
De
syen,
iek te
ouden
lemen,
ak las
en van
Prof.
er Het
arsche
ur van
Bond,
g van

e soci-
De eer-
hiloso-
apest,
Christ-
torf-
de toe-
eld. De
g van
verree-
confes-
is ge-
me in
f. Pers-
eene
orden,
kethlen
enden
enbur-
uitend
st. Op
refor-
g) van
sikezz)
en, in-
wij de
vijn en
to een
at men

e jaar-
Bond,
Gemde
eur en
an de
Zeven-
er drie
gehou-
parle-
eren)
nensch
publiek
n een
p deze
e vice-
orden.
en ge-
en on-
leid in
ad ge-
entwik-

gevaar
n radi-
heele

publieke leven is besmet door de gevaarlijkste atheïstische beginstelen. In dezen droeven toestand van de Hongaarsche maatschappij ligt voor de Calvinisten in Hongarije een wijk Gods om den strijd op te nemen, ten einde deze algemeene geestelijke bandeloosheid met vast geloof en bezielden kracht tegen te staan. Wij hopen dat de Heere onze God, die het Calvinisme voor eeuwen óók bij ons tot bloei had gebracht, ons ook de herleving ervan zal doen beleven.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

J. J. Knap, C. Ned. Herv. Predikant te Groningen. AARDEN VATEN. TWAAFTAL PREDIKATIES OVER VRIJE STOFFEN. — J. H. Kok — 1918. Kampen.

Deze bundel wil zijn een blijvende herinnering aan een gedenkdaag.

Op Dinsdag 16 April heeft Dr. Knap, in den kring van kerkgenooten en vrienden, te Groningen herhaald, dat hij voor vijftig jaar predikant was geworden.

Wij hebben er de vorige week o.a. in de STANDAARD van gelezen.

Dr. Knap behoort tot een levendige geslachte, anders gezegd een dominees-familie, en zijn Grootvader, een tijdgenoot van de predikanten Felix, Guldendaam en Grietshuizen, behoorde reeds tot die predikers in Friesland, welke daar, in de Hervormde Kerk, door het Gereformeerde volk om hun prediking geacht en geliefd waren.

Des te meer geacht en geliefd, wijl dit soort Hervormde dominees toenmaals vrij zeldzaam was.

Vast staande in hun Schriftgeloof en van onverdrachte orthodoxie, hadden mannen als de oude Dr. Knap bezwaren tegen de onchristelijke en ongereformeerde „Synodale organisatie“. Maar van reformatie door SYNOODALITEIT moesten ze niets hebben en ook later riepen zij tegenover reformatie door DOKTERIE, even bestial als een roemloos Episcopaat tegenover 's levens onlust: „non dolere“!

Aan deze traditie van zijn geslacht is de jubilaris van 16 April toe draver trouw gebleven.

Toch is deze Gereformeerde predikant in het NEDERD. HERVORMD KERKGENOOTSCHAP niet alleen reformatisch gezind, maar toont hij die gezindheid ook in daden. Ik denk hier aan zijn veelzins voortreffelijke en lezenswaardige pers- en literair werk, dat hij in de „Gereformeerde Pers“ in het tijdschrift Oude Paden, ter voorlichting zijner geestverwanten onder zijn kerkgenooten, wat leer en leven en ook wat kerkhistorisch betreft.

Variis modis bene sit, en het is dan ook te verstaan, dat, naar de STANDAARD meldde, Dr. Knap op den gedenkdaag zijner 25-jarige ambtsvervulling niet enkel van de Gereformeerde onder zijn kerkgenooten waardering ondervond. Aan zijn pogen toch om tot reformatie te komen, zij het dan in een weg, die tot duaver nog niet tot het doel heeft geleid, is tegenover reformatische gezindheid, die het zelfs niet tot pogen brengt, waarde toe te kennen. Ik kan het mij dan ook niet anders denken, dan dat de niet-Hervormde Gereformeerden, die in Groningen ter receptie waren, onder meer, Dr. Knap welslagen op zijn, van behoefte aan reformatie zoo klaarlijk getuigend pogen toewenschten en er de bede van het „alle-gevangenen-terugbrengende“, aan toegevoegd zullen hebben.

Bij de lesing van den prekbundel AARDEN VATEN, waarvan de VOORREDE is gedateerd op 16 April 1918, en welke bundel zelf bedoeld is, gelijk ik reeds vertelde, als een blijvende herinnering aan dezen gedenkdaag, kwam het mij eenigzins wonderlijk voor, dat onder die twaalf preken ook niet één is waarin over „kerkreformatie“ wordt gehandeld. Zij gaan alle over „vrije stoffen“, en de vraag drong zich bij mij op: „Waarom is niet uit het welgevulde kasje met goed-verzorgde preken een plaats in den bundel gereserveerd aan een, waarvan telken jare voor dezen predikant, door den 31sten October, de stof niet vrij, maar aangewezen was?“

Dan, ik onthoud mij hier van oordeel, want het zou kunnen zijn, dat een preek zooals ik in den bundel verwachtte, eerst in de week van het jubileum gemaakt, op den volgende Zondag gehouden en dan later gedrukt, als supplement bij den bundel komt.

Waar deze bundel, die, wat typografische uitvoering betreft, den heer Kok in alle opzichten eer aandoeft, ons ter beoordeling toegerond is, mag ik echter mijn oordeel niet terug houden over den titel AARDEN VATEN.

De Bijbelvase leest niet al terstond, dat die ontomien is aan II KORINTHE 4: 7: „Maar wij hebben dezen schat in aarden vaten, opdat de uitnemendheid der kracht zij van God en niet uit ons.“

Het is men nu bij dezen „schat“ aan het licht dat God heeft doen schijnen in de harten, waarvan vers 6 spreekt, hetzij aan de bediening van het evangelie denkt, zeker is, dat men bij „aarden vaten“ heeft te denken aan het lichaam, allereerst van den Apostel, en ook van anderen, die, als hij, predikers zijn. Het „aarden“ of „leem“, duidt hier op zwak en broos en zoo krijgt men dan bij „schat“ en „vat“ een tegenstelling als van een gouden kleindon, ter bewaring onvat, door een heel niet-stevig, heel niet-echt foedraal. De vergelijking nu van het veege menschenlijf in het algemeen en dus ook dat van den evangeliepreek, met een aarden vat loopt.

Loopt zelfs nog beter, wanneer zulk een predikant, met PAULUS, kan spreken van een „schat“ in het vleesch“, zoals dit, met zijn deerniswekkend genis van den gehoorzamen, ook GARDONIA's begaafde predikant kan doen. Maar, ik kan en mag, bij al mijn medegevoel voor Dr. Knap, niet anders zeggen dan dat hij, door niet te vergelijken zijn lichaam met „aarden vaten“, maar zijn twaalf preken met „aarden vaten“, uit den gedachtenkring van II Korinthe 4: 7 weg is en dat die vergelijking bovendien niet maar hint, doch heel-niet loopt.

Een metafoor-misbruik niet te overzien bij een zoo goed stijl.

Dit nu brengt mij van den bundel op de preken zelf.

De stijl dezer preken is, gelijk al hetgeen Dr. Knap schrijft, wat men „verzorgd“ noemt. Iets wat, vooral met het oog op de tijpere jeugd onder dagen, een eerste verachte voor „a preken is. Van liefde voor de nieuwere woordkunst, wier, mist bezonnen toepassing ook op de preek, om meer dan een reden, nog niet zoo ongeschikt lijkt, merkt men er niet veel in. Maar deze prediker toont, dat het zonder die nieuwere kunst ook wel gaat, want nergens in die twaalf preken wordt deze zijn schriftzinnig duf of ver

loopt hij er mee in den, voor een cultuur-mensch dezer eeuw, onuitstaanbare preektoon.

In overeenstemming met den stijl is de homiletische vorm.

Ieder preek heeft een Inleiding, die, naar het recept van VAN OOSTERKERK, onze grooten Homileet, het achtere deel van heel den omvang niet zeer overschrijdt; heeft een Verklaring en een Toepassing, waarover ik het straks nog zal hebben, en ook heeft ze, wat weer in iedere preek onmisbaar is, een thema en een verdeeling. Maar niet slechts, wat zeker altijd moet, het thema, doch ook de verdeeling wordt steeds geannoucerd; iets wat zijn bekende voor, maar ook zijn niet minder bekende na-deelen heeft.

Met het vinden van thema en verdeeling — bij de laatste wordt van „puntene“ gesproken en *more majorem*, wordt zij steeds min of meer gezegd — is Dr. Knap, gelijk van een ervaren homileet als hij, dan ook niet anders te verwachten is, over het geheel gelukkig geweest.

Slechts bij één, die welke tot tekst heeft de verzen 6 en 7 uit het verhaal in I KONINGEN 19: 1—13, de koningin van SABA en SALOMO, dunkt mij, dat het met thema en verdeeling niet in den haak is. Het opschrift van die preek is: De HELEF is MIJ NIET AANGELEGD en nu ligt zeker in die woorden ook de hoofdgedachte dezer twee verzen. Dr. Knap neemt echter als thema: „Het bezoek van Saba's Koningin aan Salomo“ en annoucerd dan als verdeeling: *aanleiding, doel en vrucht van dit bezoek*. Die vrucht is dan: „zij is heengegaan met de belijdenis: „De heilf is mij niet aangelegd“! Maar zoo verzeilt wat thema is van de twee verzen en als zodanig behoorde geannoucerd, naar het „derde deel“.

Maar, la critique est aisée, et l'art est difficile, en welk prekmaker zal niet ontmoedig moeten bekennen, dat hij wel eens een dergelijke homiletische zonden begaan heeft?

In de tekstverklaring, waar het bij een preek toch zoo op aankomt, dunkt mij, dat grondig, beronnen en in goeden zin populair als zij is, geen enkel vlekje valt te sporen. Ook ontbreekt daarin niet het zelfkundig moment. Zoo in die, slechts schijnbaar, zoo dood-gewone preek, over de bekering van den Stokbwaarder!

Maar in de toepassing toont Dr. Knap niet minder zijn rijke en bezonnen kennis van menschelek en christelijk zielenleven.

Zoo weer in de preek over II KONINGEN 7: 2. VENSTEREN IN DEN HEMEL, waar hij het heeft over den twijfel van den ongelovige aan Gods almacht en over den twijfel van den gelovige aan „eigen staate“. Zoo ook in die over DANIEL IN DEN KUL: „De duivel gaat altijd om een brieschende leeuw, zoekende of hij u zou mogen verslinden, en zoo gezien staat hij gedurig tusschen de brullende leeuwen en is uw leven haast een aanhoudend verblijf op den bodem van den kuil.“

Tot opbouw in het geloof kan ik ook al deze kerkgenooten, en onder hen, zoo tot opbouw als bestudeering, de theologanten, den bundel AARDEN VATEN van harte ter lezing aanbevelen.

Deze twaalf preken kunnen met haar teere en geronde mystiek, verkwikken het hart; haar belijnde leerstelligheid, verhelderen en verrijken het gereformeerde denken; met haar den wil Gods als norm doen kennen voor ons zinnen en willen, stuur geven aan de levenspraktijk.

Het is kanselwerk van een prediker, die met het „voor zijner ziel“ scherp heeft beleust dat zielevoedsel zijn hoorders noodig hebben, en dat, wijl ook zoo passend voor onzen tijd, met zijn voortnam inhoud bij schoonen vorm doet denken aan „gouden appels in silveren gebedele schalen.“

G.

(1) Dit is, gelijk mij uit DE STANDAARD van 24 April bleek, dan ook gebeurd.

Uit de Pers.

Dr. Wielenga te Amsterdam, die telkens de gemeente van Amsterdam voorlicht over de verschijnselen van onzen tijd, heeft thans een rede gehouden over Geloofsgeneratie op Gebed, waarvan we het persverslag hier overnemen:

De geloofsgeneratie op godsdienstig terrein wil een voortzetting en herbloeiing zijn van het wonder, waarover de Schrift verhaalt. De poging tot her-schepping van dit wonder treffen wij aan in de geheele geschiedenis der Kerk. In de 4e eeuw stal men de olie uit de kerkkijping, menend, dat daarin gereschikt school. In de Middeleeuwen, in den tijd der Reformatie en daarna treden telkens geloofsgeneratoren toe tooneel, zich stierend het het auzool van het wonder.

Onder de jongste verschijnselen wijl Spreker op de Irvingianen, de tempelgemeente van Hoffman, de beweging van Dr. Blumhardt; in het bijzonder op de Pinkstergemeente van Polman, die, behalve de gave der tongen, ook de gave der gezondmaking bewoet te bezitten, en op de vereniging, die gesicht is door Dr. Hazenberg, onder den naam „De Goddelijke Genezing“, en waarvan nog enkele vertakkingen en kleine uitspruitjes, vooral in Amsterdam, worden gevonden.

Het beginsel dezer geloofsgenerators is geheel tegenovergesteld aan dat van Christian Science. De lichtewordt beschouwd als een rechtstreekse inwerking van salom op het lichaam, niet te generen door wetenschap of medicinale hulp, maar alleen door het rechtstreekse ingrijpen der Goddelijke almacht. Deze hulp geeft God aan wie geloof, en afstaat van allen menschelek bijstand. De geloofsgenerators haalt een menigte teksten aan om dit te bewijzen.

De geschiedenis, een strenge rechter, heeft over deze beweging echter vonnis geveld. De pogingen tot herleving van het wonder zijn mislukt. Wel zijn er feiten geconstateerd van treffende genezingen zonder dokter's hulp, maar deze zijn te beschouwen als de overwinning van de ziel op het lichaam. Uitvoerig toont Spreker aan, dat ook de Schrift de opvatting der geloofsgenerators veroordeelt. God bindt ons niet aan het teeken, maar aan het Woord. God is groot, niet slechts in het wonder, maar ook in het handhaven van de wet, en in het verband tusschen natuur en genade. Zelig zijn zij, die niet in het handhaven van de wet, en in het verband tusschen natuur en genade, Zelig zijn zij, die niet zullen gerien en nochtans zullen geloofd hebben.

Ook is het onjuist de siekte enkel aan satanische werking toe te schrijven. De Schrift leert anders. Ziekte staat onder Goddelijk bestel. Daarom is het komen van ziekte voor den Christen niet een afschuwelijke ramp, noch het wegneemen der siekte het grootste geluk. In ziekte kan zegen schillen, gelijk in alle kruis, meer dan in gezondheid en levensloof. Paulus' doorn in het vleesch heeft de algemeene genade Gods verheerlijkt en gevoeld als de heuglijkste wondergenezing.

We zijn dankbaar, dat Dr. Wielenga aldus waarschuwt, en hopen, dat deze rede in het licht zal verschijnen, opdat ook voor anderen deze waarschuwing ten nutte zal kunnen zijn.

Officiële Berichten.

Slechte Tijding.

De Penningmeester van de Deputaten voor den Evangelisatiearbeid van de Geref. Kerken in Noord-Brabant en Limburg zal, tenzij er spoedig hulp opdaagt, snaks droevige dingen moeten rapporteren op de Particuliere Synode. Tot half April is in dit boekjaar bijna 1500 minder ontvangen dan het vorig jaar en daartegenover veel meer uitgegeven.

De tijdsomstandigheden doen de uitgaven klimmen.

De inkomsten bleven, bij 1917 vergeleken, tot duaver zeer achter.

Broeders en Zusters, indien er geen verandering komt, zal het boekjaar op 1 Mei sluiten met een tekort van duizend gulden.

Wij meenen, dat het bekendmaken van dit feit voldoende is, om de bewijzen uit te lokken van de liefde, die onze Evangelisatiearbeid sedert vele jaren mag bezitten in de Geref. Kerken.

Broeders en Zusters, maakt ons in deze hoop niet beschaamd.

Fijnjaar.

P. Nomen.

Kort Verslag der vergadering van de Classis Dordrecht op 14 Febr. '18 te Dordrecht in de Wilhelminakerk.

Art. 1. De praeses der roepende kerk van Sliedrecht opent de vergadering, laat zingen Psalm 111: 1 en leest Psalm 111.

Art. 2. De crediteurlieden worden nagezien, waaruit blijkt dat de kerk van Antwerpen niet tegenwoordig is; Brussel heeft, nevens den dienaar des Woords, een diaken afgevaardigd, die keursteem ontvangt.

Art. 3. In het moderamen nemen zitting Dr. Vischer, praeses, Dr. Meynen, assessor, Dr. v. Rennes, scriba.

Art. 4. De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

Art. 5. De praeses heet welkom Dr. Schippers, voor 't eerst ter vergadering, en Dr. Warner uit Brussel gedrukte kerk; eerstgenoemde spreekt woorden van dank.

Art. 6. Ingekomen stukken: instructie van de kerk van Sliedrecht: shoe op te treden tegenover broeders en zusters, belijvende leden der kerk, die wel voor hun kinderen den doop verlangen, maar ook na herhaald vermanen het H. Avondmaal verzamen en zichzelf soover vergeten, dat zij tijdens de H. Avondmaalsviering bij kerken van andere formatie ter kerk gaan“.

De classis wijst op Art. 77 K.O. en de besluiten van Middelburg art. 93 en Utrecht art. 14.

Art. 7. De stukken van den naar Hendrik-Ido-Ambacht beroepen dienaar Horjus worden nagezien en, waar blijkt dat deze niet volledig zijn, zal het ontbrekende aan de daarvoor aangewezen kerken worden toegezonden.

Art. 8. Rapporten. a. De Meynen rapporteert in rake 't verzoek van Dr. J. B. Wordt voor kennisgeving aangenomen;

b. dezelfde dienaar rapporteert in rake den arbeid van Dr. de Bontföder onder de geïnterneerde Belgen, waaruit blijkt dat het werk aanvankelijk met zegen geschiedt; de kerken worden opgewekt hun liddegenen zoveel mogelijk voor deze goede zaak te geven;

c. De kerk van M. B. rapporteert dat de duurtetel van den dienaar des Woords de 12 p.c. aanmerkelijk overtreft; ook de kerk van P. heeft deze zaak geregeld;

d. Dr. Kastelein rapporteert over 't nazien der boeken van den quaestor, welke in orde zijn bevonden; de commissie al hoc en de quaestor ontvangen dank.

Art. 9. Vacaturelijsten gevraagd voor de kerk van Alblasserdam; aangewezen worden voor April Dr. Meynen, voor Mei Dr. v. Rennes.

Art. 10. Bij 't onderzoek naar art. 41 K.O. vraagt Alblasserdam een consulent; aangewezen wordt Dr. Vischer van Nieuw-Lekkerland, die ook bij 't afscheid van Dr. Kuyper de classis zal vertegenwoordigen.

Brussel geeft mededeeling van den toestand der kerk, die niet rooskleurig is; echter is er veel tegen te bespeuren van den arbeid van broeder A. Lauwers, een bekeerd Roomsche priester, die evangelisatiewerk verricht en nu ook onderling is. Een breede bespreking ontwikkelt zich over de vraag, op welke wijze deze broeder zijn begeerte om in den dienst des Woords te worden gesteeld, bevredigd kan zien, in verband waarmee aanvankelijk de lijnen worden uitgestippeld en een commissie voor 't examen benoemd.

Dordrecht vraagt en verkrijgt verlof om voort te gaan met de censuur over 'n broeder en een rust, die voort tegen het 4e gebod zondigen. Molensgraaf vraagt en ontvangt advies in rake een doopkwestie.

Art. 11. Er worden besluiten genomen en opdrachten gedaan in rake de n.c. Prov. Synode.

Art. 12. Dr. Kuyper, voor 't laatst tegenwoordig, neemt afscheid van de classis, en wordt door den praeses toegesproken.

Art. 13. De volgende vergadering zal zijn op den eersten Dinsdag in Mei. Roepende kerk die van Zwijndrecht, praeses Dr. Vonckenberg.

Art. 14. De praeses gaat voor in dankzegging en sluit de vergadering.

Namens de Classis,

MEYNEN, Assessor.

Buitenland.

Duitschland. Het bouwen eener kerk zonder staatschulp.

In Christelijke kringen in Duitschland is men overtuigd, dat het vroeg of laat tot scheiding van kerk en staat komen moet, en het daarom zaak is, zich daarvoor te bereiden. De kerk zal moeten overleggen hoe zij haar voortbestaan ook uit een geldelijk oogpunt zal kunnen verzekeren. In verband hiermede is men een onderzoek gaan instellen naar de manier, waardoor het aan de Lutherse vrije kerk van Pruisen gelukt is om zich gedurende tachtig jaar te handhaven. Die kerk had daarbij met groote moeilijkheden te kampen. Men hoopt van de zijde der landkerk, dat wanneer het tot scheiding van kerk en staat zal moeten komen, deze scheiding op vreedzame manier zal plaats hebben; aan de kerk zal men het hare wel willen gunnen, men zal haar toch niet als een bedclares aan de deur zetten. Dit is zeker te wenschen. Maar de Lutherse vaders, die vóór 80 jaar den strijd aanbonden, hebben het moeten onder vinden dat de staat de vrije kerk tot een bedclares gemaakt heeft, ja dat hij haar tien jaar lang als een vijandin heeft behandeld, die toen met alle middelen meende te moeten bestrijden.

Toen de Lutherse vaders in 1830 bij de invoering van de Unie in Pruisen blijven wilden, wat zij tot hertoe geweest was een Lutherse kerk die met de Unie niets uitstaande had, verzette zich de staat hiertegen met al zijne macht. Men ontziet den Lutherse, ook op zulke plaatsen waar de groote moederhand aan het oude wilde vasthouden, wat tot hertoe haar eigendom geweest was: huise kerken, pastorieën, kerkhoven, alle kerkelijke goederen, ja men stond hun niet eens toe in huise eigene huizen godsdiensttoefeningen te houden. Wanneer de politie van zulke samenkomsten hoorde, werden de aanwezigen opgescheven en een geldboete van minstens een thaler (f. 1.80) opgelegd. Wanneer men voor de tweede maal zulke een godsdiensttoefening bijwoonde, werd deze som verdubbeld. De predikanten welke weigerden de voor de Unie opgestelde agenda (liturgie) aan te nemen, werden afgezet; zij mochten geen enkele ambtelijke handeling meer verrichten, en wanneer zij zich aan dat verbot niet stoorden, werden zij in de gevangenis gezet. Door openlijke signalen werden de weinigen die zich nog op vrije voeten bevonden, vervolgd. Elken gendarm die een Lutherse predikant gevangen nam, werd een prijs van 50 thaler beloofd.

Nadat de staat door zijn Uniepolitiek het oude Lutherse kerkwezen verbroken had, onder namen het de Lutherse vaders om de kerk te herbouwen op den grondslag der oude Lutherse belijdenis.

Zij besloten, met opzien tot God, datgene te krijgen, waaraan tegenwoordig vele landkerken met zorge denken, en wat toen ter tijd voor iets ongehoords gold: het bouwen eener kerk zonder staatschulp; ja onder de sterkste tegenwerking van den staat. Hoe dit in zijn werk ging?

In 1835, midden in den vervolgstijd, kwamen onder bescherming van den nacht de predikanten die nog niet gevangen genomen waren, met vertegenwoordigers samen tot het houden van een Lutherse algemeene Synode. Om niet ontdekt te worden, vergaderde de Synode in twee gedeelten: die van den rechteroever van den Oder op 19 Februari; die van den linker op 3 Maart. Hier zocht men de verstrooide weder te vergaderen om de banier der belijdenis en de afzonderlijke Lutherse gemeenten tot één kerkelijk lichaam te vereenigen. Men koos een gemeenschappelijk kerkbestuur, de gevolmachtigden der Synode, waarvoor in 1841 het opperkerkelijk college kwam. Deze zouden zoveel mogelijk het onderling verband der gemeenten onderhouden, voor hare bediening zorgen, de gemeenschappelijke kas besturen. Voor dat alles waren zij aan de algemeene Synode verantwoordelijk.

De gemeenschappelijke kas besturen! Maar wat was er in kas? Men had niets dan de liefde van de gemeenten, die meestal verarmd waren doordat men te zware boeten had laten betalen, die, al hadden zij zich langs gerechtelijke weg uitgesproken, dat zij met de geëneerde landkerk niets meer uitstaande hadden, toch nog gedwongen werden alle bijdragen voor de predikanten der landkerk te blijven betalen. De kleine gemeente Luzine niet ver van Breslau moest gedurende het jaar der vervolging f. 3600 aan boeten betalen. In de gemeente Hakenwoide, in Pommeren, werden enkele kolonisten verplicht f. 1800 te betalen. Zij moesten als pand al hun runderen, schapen, zelfs het zaaiaraan afgeven, zodat zij die tot hertoe zeker welvaren genoten hadden, door de liefste hunner geloofsgenooten moesten onderhouden worden. Toch hebben de leden der gemeente in die dagen regelmatig vrijwillig voor de kerk gegeven, want zij waren overtuigd, dat ook voor hen het gebod gold, dat zij die het Evangelie verkondigden, ook van het Evangelie zouden leven. Ook had men enkele schoolmeesters te bezoldigen die om der wille van hunne belijdenis waren afgezet en die nu in de gemeente welke van hare predikanten waren bevoor, de kinderen in den Catechismus onderwezen en ze voor de confirmatie voorbereiden. Ten slotte moesten de gerinnen van de predikanten, die gevangen gezet waren, onderhouden worden. Voor al deze behoeften brachten de leden der gemeente de noodige middelen door vrijwillige bijdragen samen.

Toen, na opheffing der vervolging, de eerste openbare generale Synode in 1841 gehouden werd, moest de Lutherse vrije Kerk van Pruisen met hare 10,000 leden, verdeeld over 14 predikantsplaatsen, de groote taak vervullen van te zorgen voor plaatsen van samenkomst, scholen, pastorieën enz. zonder een penningondersteuning van den Staat te ontvangen. Men begon met een kas van ongeveer f. 1100. Menschelek gerekend, ondernam men iets dat mislukken moest. Maar het geloof rekt met andere factoren dan bloote cijfers.

Hadden tot hertoe niet alle gemeenten bijdragen voor de gemeenschappelijke kas gegeven, op 1 Januari 1842 werd een algemeene kas gesticht, waaraan alle gemeenten regelmatig hadden te betalen. Uit deze kas moesten de predikanten hun tractement, de hulpredikers hun bezoldiging, de onderwijzers ondersteuning en in het algemeen de Kerken wat zij voor haar leven noodig hadden, ontvangen. Het ging naar het woord: „draagt elkanders lasten“. De sterkere gemeenten moesten de zwakkere kerken helpen. Elke gemeente behoorde te berekenen wat zij voor haar eigene behoefte noodig had, om dan te kunnen vaststellen wat aan de algemeene kas kon worden afgestaan. Elk gemeentelid, dat zelf verdiende en niet onderhouden worden moest, behoorde een bijdrage voor de kerk te geven, en wel tot een bedrag dat hij zelf te bepalen had. Op de Synode van 1841 werd het predikantscontract voor de gehuvede predikanten op 300 thalers en voor ongehuvde op 200 thalers gesteld. Daarbij kwamen dan nog de collecten bij het Avondmaal, op de drie Christelijke feesten en op de herdenking der reformatie, en de van ouds gebruikelijke Nieuwjaarsgaven, die alle voor de predikanten waren.

Engeland. Prohibition meer dan ooit aan de orde.

Het is te denken, dat men in Engeland door de tijdingen die van het Westelijk oorlogstremmen kwamen, ongerust gevoeld is. Alle hoop is uit stofelijk oogpunt gewerdigd op Noord-Amerika. Vandaar moeten de mannen komen, vandaar verwacht men het voedsel en het geld dat noodig is om den oorlog voort te zetten en tot een zegerievend eind te brengen. Maar nu wordt het in Christelijke bladen openlijk uitgesproken, dat de Amerikaansche vriendschap voor Engeland op het punt staat van verbroken te worden, doordat Engeland voortgaat het verstrekte Amerikaansche voedsel te misbruiken tot het fabrieken van bier en andere alcoholische dranken. Er is in het Verenigde Koninkrijk gedurende 1917 meer voor alcoholische dranken dan ooit te voren uitgegeven. Dr. C. M. Sheldon heeft twee maanden in Engeland doorgebracht om een geheel-onthoudingscampagne te houden. Hij keerde naar Amerika terug en schreef daarna in The Congregationalist and Advance een artikel

waarin hij betoogde, dat Engeland door het bier overheerscht wordt, dat de brouwers nog in het gestoelte der nachten zitten, dat de drankhandel in het verloop van jaar meer geld gemaakt heeft dan ooit te voren. Hij zag drouken mannen in elk van de vijftig steden die hij bezocht. Hij zag mannen in Klaki die uit een herberg te Liverpool geworpen werden, zodat andere soldaten een weg konden banen om er meer in te laten! Het tafereel dat de bekende schrijver van „In His Steps“ van Engeland opblijft, is droevig. Maar men moet in Engeland erkennen, dat de Amerikaansche schrijver een getrouw getuige is. En het resultaat van zijne bevindingen is, dat de drankquestie den band der Anglo-Amerikaansche vriendschap zal spannen tot breken toe.

Amerika is wel staat na staat „droog“ geworden, voor zoover dit zijn soldaten betreft. Het is een Amerikaansche soldaat verboden drank te gebruiken; het is verboden hem drank te verschaffen. Amerikaanschen soldaten worden naar Frankrijk gevoerd in schepen, waarop geen drank wordt gevonden. Maar als zij aan het front komen, zegt Dr. Sheldon, worden zij niet beschermd tegen den Engelschen brouwer. De oorlog zal wel worden voortgezet, maar de vriendschap zal niet geholpen hebben de eind-overwinning te behalen.

Er werden in Engeland in 1917 twaalf en een half miljoen vaten (barrels) alcoholische dranken verbruikt. Men beschuldigt Engeland dat het het voedsel, dat met groote opoffering uit Amerika gezonden wordt, misbruikt. Dr. Cannon schreef: „waarom zouden wij in Amerika vleeschschone en broodnaze dagen hebben om het naar Engeland te zenden, wanneer zij, Engelsen, voortgaat zooveel daarvan om te zetten in alcoholische drank, waarvan Englands eerste minister verklaart dat het groter vijand is dan Duitschland of Oostenrijk!“

Dezelfde Dr. Cannon, voorzitter van de Anti-Saloon Movement of America, heeft zich afgevraagd waarom Engeland niet het fabriceren van alcoholische dranken gedurende den oorlog verbodt. En men heeft hem het volgende geantwoord: de regering ontziet de opinie der werkende klasse, welke meent dat de menschen die aan scheepswerven, ijzerfabrieken en munitionfabrieken werken, het bier niet kunnen missen; dat geheel-onthouding alleen gedreych wordt door de middenklassen en dat de proletariats, als zij worden genoodtaakt zich te onthouden van het gebruik van alcoholische dranken, dit zullen opvatten als iets dat hun opgelegd wordt door een tyrannische bourgeoisie.

Of dit echter werkelijk zoo is, moet nog bevestigd worden, doch nu de nood van het Engelsche volk zoo hoog gestegen is, treedt de drankquestie een andere fase in. Het is geraden de Amerikanen te vriend te houden; zonder nieuwe hulp kan de overwinning niet behaald worden. Aldus laten wij in een Engelsch Christelijk blad, waarin tevens werd uitgesproken dat het telcuresteld was, doordat de jongste vergadering van de National Council of the Evangelical Free Churches niet met meer kracht voor het alcoholverbod is opgetreden. Men deed naar aanleiding daarvan de vraag, of de regering soms een wenk gegeven had om geen groote demonstratie ten gunste van alcoholverbod te doen plaats hebben.

Gemengd Nieuws.

Baltischland. De Baltische Provincien Koerland, Lijland en Estland zijn vrijgeworden van de Russische heerschappij.

Wij lezen in een Duitsch blad: „Naar aanleiding van de bevrijding van Dorpat, Parnau en Reval werden in de meeste Duitse en Letische kerken van Riga goedbedoelde dankstonden gehouden. In de Domkerk gaf de predikant Stephany in aansluiting met de Psalmwoorden: „Roep Mij aan in de benauwdheid en ik zal u uitredderen en gij zult Mij eeren.“ uitdrukking aan den dank van de bevolking van Riga voor de bevrijding hunner landgenooten. Alle inwoners des lands, die gevoel voor waarheid en recht behouden hadden, werden ronder onderscheid van nationaliteit diep geroerd over het lot van het land, waarover zij getrouwd hadden; des te dieper zij de dank aan de Duitse redders, die nu voor alle tijden Koerland, Lijland en Estland gemaakt hebben tot het ene land, het Baltischland... Gelijk men in den noord-wijde bij elkander gekomen is, zoo sal men te allen tijde bij elkander blijven en trouwe heden aan het volk dat den geplagden landgenooten de verlossing bracht.“

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VELERLEI WEGEN.

XXVI.

WIE HIJ WAS.

Wij namen dien dag en den volgende allen in oogenchouw, allereerst de kleine zaal waarin kon gepredikt worden, en die, vertelde ons de zending, nog altijd eigenlijk te groot was voor het aantal hoorders. Ook zagen we het vertrek waar de zieken behandeld werden en de apotheek zich bevond. Een ziekenhuis was wel gewenscht, maar daarvoor ontbrak nog de noodige hulp. De zieken kwamen soms vele uren ver, en was de kerk te groot, de kamer voor de zieken was meestal te klein. Allerlei ellende was hier te aanschouwen vooral bij menschen die afschuwelijke wonden hadden. De zending had het druk, en wij begrepen nu reeds heel goed, dat hij over veelheid van arbeid had gesproken.

Ik woonde ook het onderwijs bij dat de heer Reinier — zoo heette de zending — gaf. Het was eigenlijk wat wij de catechistatie noemen, een voor jongeren en een voor ouderen. Alleen ging het wel wat anders toe dan bij ons. De leerlingen zaten meereeds op den grond, en van vragenboeken of psalmboeken was geen sprake. Trouwens de meesten hoorden hier voor het eerst van den Heere Jezus en van den Bijbel, en waren volkomen onkundig. Het geheel geleek veel op een Zondagschool. Al kon ik